

Årsrapportundersøkelsen 2020:

God informasjon er hard valuta

Norge stengte ned 12. mars. Med en ekstrem usikkerhet skulle de fleste noterte foretakene i løpet av en seksukersperiode avlegge årsrapport og rapport for første kvartal. Vi har sett på hvordan foretakene opplyser om usikkerheten i årsrapporten og hvordan covid-19 har påvirket førstekvartalsrapporten.

Statsautorisert revisor
Torstein Ytterdal
Direktør PwC, fagavdelingen

Statsautorisert revisor
Bjørn Einar Strandberg
Partner PwC, fagavdelingen

Årets undersøkelse – fokus og utvalg

Mens fjorårets undersøkelse¹ omfattet alle børsnoterte IFRS-rapporterende selskaper, ble årets undersøkelse annerledes, mest på grunn av covid-19. Vi valgte å konsentrere vårt utvalg til 43 ledende selskaper på Oslo Børs (OBX med tillegg av noen fra OB Match, finansforetak holdt utenfor). Til tross for undersøkelsens navn, har årets fokus primært vært rettet mot førstekvartalsrapporteringen i 2020 for å se hvordan selskapene har respondert på utfordringene som pandemien har medført. Alle europeiske tilsynsmyndigheter har konkludert med at covid-19 ikke er en hendelse som skal påvirke målingen av balansen 31.12. Siden det heller ikke var større regelendringer i IFRS for 2019, har gjennomgangen av årsrapportene i år vært mer begrenset.

Kvartalsrapporteringen

Regnskapsdelen av kvartalsrapportene bærer preg av at foretakene har fulgt sin faste mal for kvartalsrapportering. For enkelte har dette ført til at delårsregnskapet fremstår som mangelfullt.

Det er også mye som tyder på at flere foretak skulle tatt nedskrivninger i første kvartal. Vi tillater oss å være skuffet over at ikke flere foretak har gitt informasjon om vurderingene som er gjort og forutsetningene som er tatt. Det er ikke noe i noteinformasjonen som tyder på at anbefalingene om bruk av scenarioanalyser i kontantstrøimestimatene har blitt fulgt.

Hva forventet analytikerne?

I forkant av årets undersøkelse spurte vi i april 2020 et utvalg av analytikere hvordan de forventet at covid-19 ville påvirke selskapene de fulgte. Til dette svarte analytikerne at de først og fremst forventet fall i etterspørselen og salgsinntekter for de noterte selskapene, jf. Tabell 1. Dernest følger forventning om redusert utbytte og nedskrivninger. Svært få forventet problemer med tilgang til innsatsfaktorene. Et unntak synes å være virksomheter som er avhengig av utenlandsk arbeidskraft som har blitt forhindret fra å reise.

Tabell 1: Forventet påvirkning på selskapene av covid-19 [Skala 1 – 6, n=9]

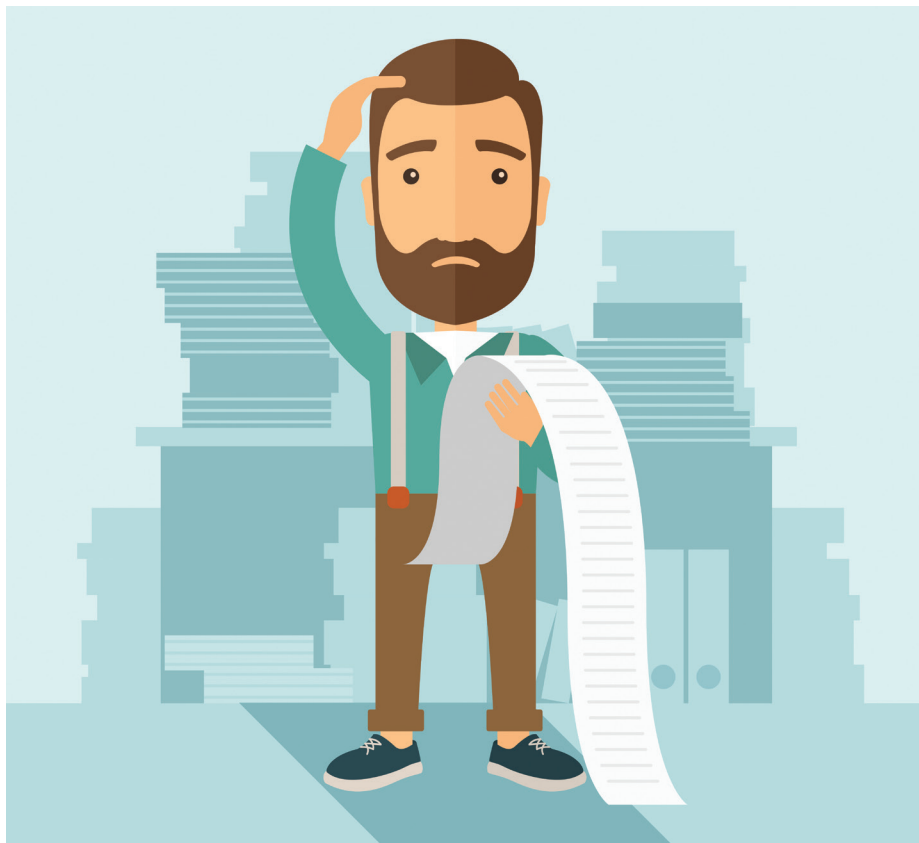
Etterspørselssvikt	5,2
Redusert utbytte	4,7
Nedskrivninger	4,3
Nedgang virkelig verdi eiendeler	4,2
Svekket tilgang finansiering	3,7
Tilgang til faktormarkedet	2,9

Vi spurte også analytikerne hvilken informasjon i rapporteringen for første kvartal de anså å ha stor betydning i vurderingen av selskapet. Som Tabell 2 viser, topper detaljert informasjon om gjeld ønskelisten. Dette til tross for at tilgang på finansiering ikke ble rangert svært høyt som et problem for foretakene. Dernest følger temaer knyttet til konkret informasjon om hvordan kri-

Analytikerne forventet at covid-19 først og fremst ville gi fall i etterspørsel og salgsinntekter hos de noterte selskapene som de fulgte (se tabell 1).

¹ pwc.no/no/publikasjoner/arsrapportundersokelsen.html

hvilke implikasjoner covid-19 antas å ha for den finansielle rapporteringen.

Det er en klar forventning om at covid-19 utgjør en vesentlig hendelse for de fleste foretakene og som derfor bør tas opp i foretakets rapportering. Foretakene må ha fokus på transparens og brukernes reelle informasjonsbehov. Det er ikke tilstrekkelig å se hen til minimumskravene i standarden for delårsrapportering (IAS 34). Informasjonen som gis, må gjøre brukerne i stand til å forstå sentrale risikoer og usikkerhet som foretaket er eksponert mot, og i hvilken grad dette har materialisert seg i regnskapet.

Det er også en klar forventning om at alle foretak må ta stilling til om situasjonen i tilknytning til covid-19 representerer nedskrivningsindikatorer.

Valg av format i første kvartal

Kravet om avleggelse av delårsrapport gjelder som kjent bare for halvåret. For første (og tredje) kvartal kan foretakene velge å avlegge en rapport etter IAS 34, eller et mer forenklet format. Langt de fleste har fortsatt praksisen med å avlegge delårsregnskap under IAS 34, men vi har observert et par utstedere som i 2020 har valgt å gå bort fra IAS 34-formatet og avlagt en enklere kvartalsrapport. Dette er i og for seg legitimt, men det er naturlig å stille spørsmål om det burde kommet klarere frem hvilket grunnlag for måling av tallene som er anvendt. Det er noen som åpent sier at nedskrivningsvurderinger ikke har vært foretatt i slike forenklete rapporter, og da underforstått at dersom dette hadde vært gjort, ville tallene kunne sett annerledes ut.

Informasjon om covid-19

Tilnærmet alle foretakene gir informasjon om hvordan de påvirkes av covid-19 og tiltak ledelsen har iverksatt. Noen lykkes svært godt med å få frem usikkerheten gjennom å vise konsekvensene av ulike scenarier.

Detaljert informasjon om gjeld toppet analytikernes ønskeliste på spørsmål om hvilken informasjon i rapporteringen for første kvartal de anså å ha stor betydning i vurderingen av selskapet (se tabell 2).

sen påvirker inntjeningen. Til tross for store svingninger i valutakurser og verdi på finansielle instrumenter, er ikke analytikerne særlig opptatt av disse virkningene.

Tabell 2: Hva ønsket analytikerne i kvartalsrapportene [Skala 1-6, n=9]

Gjeldsoversikt (forfallsprofil, vilkår, sikkerheter og trekkrettigheter)	5,2
Lånebetingelser (covenants), gjeldende krav og oppfyllelse pr. 31.3	5,1
Hendelser etter 31.3 – påvirkning	4,9
Påvirkning pr. segment	4,8
Selskapets syn på tidshorisont	4,6
Risikovurdering for fortsatt drift	4,0
Uvanlige poster/engangseffekter	3,9
Ulogiske avvik mellom driftsresultat og kontantstrøm fra drift	3,9
Estimatendringer ift. årsregnskapet	3,4
Forventet nivå på offentlig støtte	3,4
Valutaeffekter	2,8
Informasjon om virkelig verdi av finansielle instrumenter (nivå 3)	2,6

I vår undersøkelse av kvartalsrapportene ønsket vi å undersøke om analytikerne får oppfylt sitt informasjonsbehov i en spesiell tid.

Vi spurte også analytikerne hvor viktig de anser de ulike delene av rapporteringen. Vi finner at analytikerne legger tilnærmet like stor vekt på alle hovedoppstillingene med unntak av egenkapitaloppstillingen. Vi noterer oss at den direkte metoden for kontantstrøm er klart preferert, og at noter gis like stor vekt som hovedoppstillingene, mens alternative resultatmål gis lav skår.

Hva sier tilsynsmyndighetene?

Det råder stor usikkerhet om de økonomiske virkningene av covid-19-pandemien etter at støvet har lagt seg. I lys av denne betydelige usikkerheten har både Finanstilsynet og det europeiske tilsynsorganet ESMA² sett behov for å komme med uttalelser som fremhever

2 www.bit.ly/3eJ4vJX

Det er betydelig færre (15%) som har en egen note i regnskapsdelen der de gir informasjon om covid-19. Regnskapsdelen av rapporteringen bærer preg av at foretakene har fulgt sin faste mal for kvartalsrapportering. For enkelte har dette ført til at delårsregnskapet fremstår som mangelfullt.

Noen av foretakene som gir lite informasjon i regnskapsdelen, har i stedet henvist til dokumenter andre steder. Et delårsregnskap er en oppdatering fra selskapet etter sist avlagte årsregnskap og må leses i sammenheng med årsregnskapet. Samlet skal de to dokumentene gi et dekkende bilde. Eksempelvis vil foretak som er avhengige av ny kapital, oftest være i en situasjon der det er vesentlig usikkerhet om fortsatt drift. Da kan ikke informasjonskravene i regnskapet løses ved å henviser til andre publiserte dokumenter.

For de fleste selskapene i utvalget er det neppe vesentlig usikkerhet om selskapet er i stand til å drive videre det neste året. Kun ett selskap gir informasjon om usikkerhet knyttet til fortsatt drift i delårsregnskapet. Omtalen er mindre omfattende og eksplisitt enn i årsregnskapet. Kravene til informasjon om usikkerhet om fortsatt drift er imidlertid de samme som for årsregnskap. Øvrig kommunikasjon fra enkeltsselskaper tyder på at flere skulle gitt informasjon når det gjelder usikkerhet om fortsatt drift.

Informasjon om hendelser etter 31.3 ble fremhevet som viktig hos analytikerne. 40 % av foretakene har inkludert en note om hendelser etter balansedagen i delårsregnskapet, men kun et fåtall av disse notene inneholder spesifikke covid-19-relatert informasjon. Hos noen flere selskaper finner vi informasjon om hendelser i april og mai i øvrige dokumenter.

Finansiering og likviditetsrisiko

Det kan virke som at det er et forventningsgap mellom finansanalytikernes ønske om informasjon og faktisk informasjon om finansiering i kvartalsregnskapene.

44 % av delårsregnskapene gir en spesifisering av gjelden utover det som fremkommer av balansen. I praksis gir ingen av foretakene informasjon om forfallstruktur eller covenants i delårsregnskapene. IAS 34 er klar på at et delårsregnskap må leses i sammenheng med sist avlagte årsregnskap. Dersom det ikke har skjedd vesentlige endringer med finansieringen, kan en derfor argumentere for at det ikke er behov for å inkludere informasjonen i delårsregnskapet. Når informasjonen er etterspurt, og vi har en situasjon med stor økonomisk usikkerhet, tror vi det er klokt å inkludere noe mer informasjon om finansiering i delårsregnskapene.

I disse tider er også tilgjengelig likviditet sentralt. Opplysningskravene i IFRS 7 om likviditetsrisiko i årsregnskap skal forklare når finansielle forpliktelser skal betales. Denne noten alene sier lite om foretaket er i stand til løpende å betjene sine forpliktelser fremover. For å si noe om dette må en også ta stilling til tilgjengelig likviditet i form av innskudd og trekkrettigheter, inngående kontantstrømmer og det faktum at nye forpliktelser kommer til. Denne tematikken blir i svært liten grad dekket av regnskapsdelen av kvartalsrapporten. En del foretak supplerer imidlertid med informasjon i tilhørende investorpresentasjoner. Det gis her gjerne informasjon om kontantbeholdning og tilgjengelige trekkrettigheter, gjerne med oversiktlige grafiske figurer. Noen inkluderer også informasjon om vesentlige låneforfall på kort sikt og opplyser om iverksatte tiltak eller planer for å sikre likviditet fremover.

I selskaper der det ikke er vesentlig usikkerhet om fortsatt drift, er tilnærmingen om primært å gi likviditetsrelatert informasjon utenfor regnskapsdelen av rapporten akseptabel. Der det er usikkerhet om fortsatt drift (typisk som følge av sannsynlige brudd på lånevilkår), bør informasjonen også finnes i selve regnskapet.

Nedskrivninger

Det har vært betydelig fokus på nedskrivningsproblematikk i forkant av kvartalsrapporteringen. De store revisjonsselskapene har unisont informert om at det foreligger nedskrivningsindikatorer for mange bransjer. Det har også blitt gitt klare anbefalinger om at en i dagens situasjon bør reflektere covid-19-spesifikk usikkerhet gjennom scenarioanalyser i kontantstrømmen. Tilsynsmyndighetene har sluttet seg til dette. Finansanalytikerne forventet også at det skulle komme nedskrivninger, dog med store forskjeller avhengig av hvilke bransjer de følger.

I vårt utvalg er det i praksis kun oljeselskaper samt seismikk som har gjort nedskrivninger. For øvrige næringer har vi kun observert bagatellmessige nedskrivninger. Flere oljeserviceselskaper som ikke er med i vårt utvalg, har gjort til dels betydelige nedskrivninger i første kvartal, endog i årsregnskapet 2019 med begrunnelse i covid-19.

Utvinning av olje og gass

Alle selskapene i utvalget innenfor olje- og gassnæringen har skrevet ned eiendelene sine. Beløpsmessig må nedskrivningene kunne beskrives som moderate. Flere av selskapene, men i særlig grad Aker BP, gir ryddig informasjon om anvendte forutsetninger. Nedskrivningene er i all hovedsak drevet av reduserte prisforventninger på kort sikt, mens anslag på langsiktig oljepris er uendret. Diskonteringsrenten er holdt på samme nivå som ved årsskiftet. Flere selskaper begrunner dette med at fall i diskonteringsrente blir motvirket av økte risikopremier. Forutsetningene som gis, viser at selskapene fortsatt forventer en korrelasjon mellom oljeprisen og kursen på norske kroner.

Øvrige bransjer

Bortsett fra enkelte selskaper innen oljeservice og seismikk finner vi i praksis ingen omtale av nedskrivninger i delårsregnskapene. Nedskrivningene som er gjort, er uvesentlige og antas å være knyttet til andre forhold enn covid-19-situasjonen. Det er naturlig at disse ikke omtales særskilt i delårsrapporten.

Under 50 % av foretakene opplyser om valutagevinster og tap i delårsregnskapet.

Forøvrig observerer vi følgende:

- Foretak med åpenbare nedskrivningsindikatorer tar ikke opp nedskrivningsproblematikk i delårsregnskapet i det hele tatt
- Foretak med åpenbare nedskrivningsindikatorer hevder å avlegge delårsregnskap i samsvar med IAS 34, der de opplyser om at de skal vurdere nedskrivningsbehov i halvårsregnskapet
- Foretak som normalt avlegger IAS-34 rapport i første og tredje kvartal, har offentliggjort en begrenset finansiell oppdatering som inkluderer en resultatoppstilling, og opplyser om at en ikke har fulgt IAS 34 og spesifikt at avvik i prinsipper gjelder nedskrivninger.
- Foretak som positivt opplyser at de har gjort nedskrivningstester uten at dette har ført til nedskrivningsbehov, men der personer tilknyttet selskapet samme dag gir uttalelser til media om svært krevende fremtidsutsikter.

Det er mye som tyder på at flere foretak skulle tatt nedskrivninger i første kvartal. Vi tillater oss å være skuffet over at ikke flere foretak har gitt informasjon om vurderingene som er gjort og forutsetningene som er tatt. Det er ikke noe i noteinformasjonen som tyder på at anbefalingene om bruk av scenarioanalyser i kontantstrømestimatene har blitt fulgt. Foretakene kan imidlertid ha gjort gode nedskriv-

ningsvurderinger som ikke har vist nedskrivningsbehov, uten at dette fremkommer av rapporteringen.

Øvrig finansiell risiko

Kredittrisiko

Årsregnskapene inneholder i stor grad informasjon om størrelse på tapsavsetning og aldersfordeling på fordringer. Det er vanskelig sikkert å fastslå kostnadsførte tap på krav i årsregnskapene.

I delårsregnskapene er det noen som omtaler at kredittrisiko har økt/kan øke, men det er i praksis ingen som gir oppdatert informasjon om kostnadsførte kredittap eller en oppdatert aldersfordeling. For de fleste foretakene er trolig kredittapene med rette fortsatt vurdert som uvesentlige.

IAS 34 krever at en opplyser om nedskrivninger av finansielle eiendeler dersom dette er vesentlig. Dersom aldersfordelingen på kundefordringer er betydelig endret sammenlignet med årsskiftet, anbefaler vi å inkludere oppdatert aldersfordeling i delårsregnskapene.

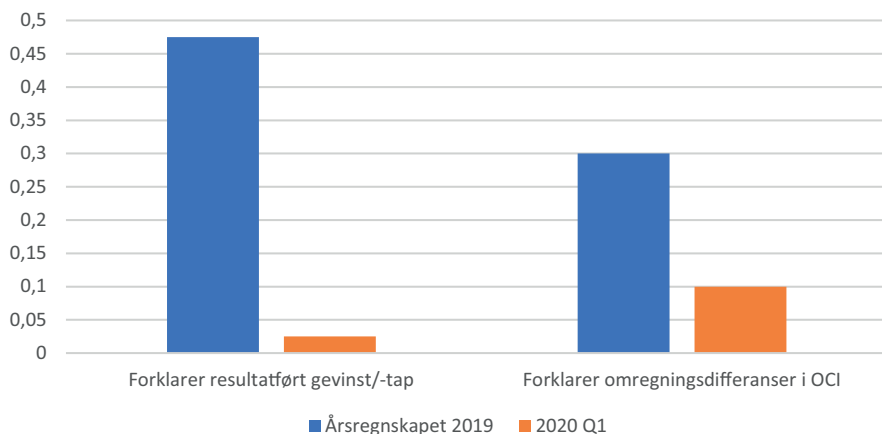
Valutarisiko

I 84 % av årsregnskapene spesifiseres valutagevinster eller -tap. De fleste har også inkludert informasjon om valutasensitivitet. Flertallet viser sensitiviteten for en endring i 10 % av valutakurser (spredning 2–15 %). IFRS 7 krever at en viser sensitiviteter basert på rimelige endringer i forutsetninger. Den siste tids volatilitet i valutamarkedene taler for å vise sensitiviteten for større kursendringer, men som følge av at det er en lineær sammenheng mellom kursendringer og størrelsen på valutagevinster og tap, bør brukernes informasjonsbehov være ivaretatt også om en kun viser sensitivitet for lave eller moderate kursendringer. Under 50 % av foretakene opplyser om valutagevinster og tap i delårsregnskapet. For selskaper med ubetydelig valutaeksponering er dette naturlig, men vi observerer flere enkelt-selskaper som ikke opplyser om valutaeffekter i kvartalsregnskapet, til tross for at årsregnskapet viser ikke-ubetydelige beløp.

Det er en større utfordring at foretakene kun i begrenset grad lykkes med å forklare hvilke poster i balansen som genererer valutagevinster og tap i resultatet. Det kan også være vanskelig å forstå hvordan sensitiviteten er beregnet. En leser

som også er opptatt av å forstå omregningsdifferanser i egenkapitalen, vil kun finne relevant informasjon i et fåtall av regnskapene.

Kvalitativ forklaring av valutaeffekter

Utbytte

I den politiske debatten knyttet til støtteordninger og i kommunikasjon ble det pekt på at eierne burde avstå fra utbytte i usikre tider. I vårt utvalg hadde 37 selskaper kommunisert utbytte i årsrapporten. Av disse endret ett selskap utbyttebe-

Tabell 3

Krav i rl. 3-3c	Andel som omtaler retningslinjer	Andel som omtaler arbeidet med temaet	Andel som omtaler resultat-evaluering	Andel som omtaler forventninger
Menneskeretter	67 %	53 %	30 %	26 %
Likestilling/sosiale forhold	65 %	51 %	28 %	21 %
Korrupsjon	79 %	63 %	44 %	26 %
Ytre miljø	76 %	79 %	72 %	56 %

Omfanget av bærekraftsinformasjon i årsrapporten, herunder indre og ytre miljø, korrupsjon, menneskerettigheter, diskriminering mv., vokser seg sterkere.

løpet til null, mens fem endret forslaget til at styret ble gitt fullmakt til å utbetale utbytte inntil det opprinnelige beløpet.

Bærekraftsinformasjon og samfunnsansvar

En langsiktig trend som stadig vokser seg sterkere, er omfanget av bærekraftsinformasjon i årsrapporten, herunder indre og ytre miljø, korrupsjon, menneskerettigheter, diskriminering mv. Vi undersøkte hvordan selskapene oppfyller de minimumskravene som er gitt for store foretak i regnskapsloven § 3-3c i årsberetningen. Oppsummert anser vi at 14 % oppfyller kravet i loven fullt ut, men like mange har ingen eller svært mangelfull rapportering. Felles for de gode selskapene er at de er blant de største og har god inntjening. Frem til 2018 gjaldt en overgangsregel der det var anledning til å henvise til fremskritt-rapporter avgitt etter FNs regler eller rapporter basert på krav fra Global Reporting Initiative. I mangel av forskriftshjemmel for alternativ rapportering kreves det for 2019 rapportering basert på systematikken i loven. Telenor er et godt eksempel på et selskap som følger lovens systematikk fullt ut, men gjør dette i en egen seksjon i årsrapporten, med henvisning.

I utvalget finner vi at det er flest som omtaler hvilke retningslinjer de har på områdene, mens det generelt er svakere rapportering på hva man faktisk gjør, om man har fremgang på området og lavest skår får omtale om forventninger fremover.

Vi ser ellers at det er rapporteringskrav om ytre miljø som overholdes best, noe som er naturlig, gitt at dette temaet har hatt opplysningskrav i flere tiår.

En dypere analyse av rapporteringen på samfunnsansvar og bærekraft for de 100 største norske selskapene gjennomføres årlig av PwC i rapporten «Bærekraft 100».